

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	ยุทธศาสตร์การต่อรองกับการถูกตีตราจากสังคมของผู้หญิง พิการในสังคมลาว: กรณีศึกษาผู้หญิงตาบอดในนครหลวง เวียงจันทน์
ผู้เขียน	นางวันชนะ ไชยะแสง
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สตรีศึกษา)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	อาจารย์ ดร. อภิญญา เฟื่องฟูสกุล

บทคัดย่อ

งานวิทยานิพนธ์นี้มีความประสงค์ที่จะนำเสนอเรื่องของผู้หญิงพิการทางสายตา (ตาบอด) หลังกำเนิดจำนวนสองคน โดยจะนำเสนอรายละเอียดของการต่อสู้จัดการกับปัญหาต่างๆของพวกเธอไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการถูกตีตราและความมีอคติของสังคม การเก็บข้อมูลในงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เรื่องเล่าของผู้หญิงพิการทางสายตา (ตาบอด) สองคนเพื่อเรียนรู้ว่าพวกเธอเผชิญกับอัตลักษณ์ที่ถูกปิดป้ายและการเลือกปฏิบัติจากสังคมในรูปแบบใด กลุ่มคนใดที่ปฏิบัติต่อเธอแตกต่างกัน พวกเธอต้องดำเนินชีวิตและปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมของการถูกปิดป้ายและการเลือกปฏิบัติอย่างไรและพวกเธอมียุทธศาสตร์ในการจัดการต่อรองกับการถูกปิดป้าย การเลือกปฏิบัติและมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนหลากหลายแตกต่างกันอย่างไร การใช้มนทัศน์อัตลักษณ์ในงานวิทยานิพนธ์นี้ใช้ควบคู่กับมนทัศน์เรื่องยุทธศาสตร์ในการจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของผู้ถูกศึกษาเพื่อเรียนรู้ว่าพวกเธอใช้เครื่องมืออะไรบ้างในการนิยาม สร้างความหมาย และสร้างอัตลักษณ์ใหม่ให้กับตนเองเพื่อต่อรอง ทำให้ตนเองเข้มแข็ง ไม่เป็นฝ่ายถูกกระทำแต่กลับเป็นผู้กระทำ ข้อค้นพบของงานวิทยานิพนธ์มีดังต่อไปนี้

ผู้ถูกศึกษาทั้งสองคนต้องเผชิญกับการถูกปิดป้ายและตีตราจากสังคมไม่แตกต่างกันมากนัก ในสังคมลาว คนตาบอดถูกมองว่าเป็นภาระ เป็นตัวตลก ถูกตั้งข้อสงสัยในเรื่องความสามารถในการจัดการเรื่องต่างๆ รวมถึงความสามารถในการเป็นแม่ที่ดี รัฐบาลเองก็มีได้มีนโยบายในการช่วยเหลือคนกลุ่มนี้อย่างจริงจัง ความเป็นผู้หญิงตาบอดจึงทำให้ความเป็นชายขอบมีลักษณะซ้อนกันสองชั้น คือทั้งพิการและเป็นผู้หญิง แต่ทั้งสองกรณีศึกษามีต้นทุนทางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทำให้ความสามารถในการปรับตัวและต่อรองแตกต่างกัน สำหรับวิถีผู้เคยตาดีมาก่อน ต้นทุนสำคัญที่สุดของเธอคือภูมิหลังทางการศึกษาและอาชีพที่เคยทำก่อนตาจะบอด การได้จบปริญญาตรีจากต่างประเทศและการได้เป็นข้าราชการทำให้เธอมีความมั่นใจในตนเอง ทำให้ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐมากกว่ากรณีศึกษาที่สองและทำให้ไม่มีความกดดันทางอารมณ์ความรู้สึกมากนัก เธอสร้าง

ภาพลักษณ์ตนเองว่าไม่แตกต่างจากคนตาดี และพยายามจัดการร่างกายตนเองเหมือนคนตาดี เช่น ไปเข้าร้านเสริมสวย เมื่อถูกคุกเขตอบโต้ด้วยคำพูดและปฏิเสธที่จะเป็นลูกค้า เธอยังใช้ความทรงจำที่เกี่ยวกับทักษะทางร่างกายสมัยที่ตายังไม่บอดทำให้ในบางบริบท เธอสามารถจัดการเคลื่อนไหวต่างๆให้ดูไม่ต่างจากคนปกติได้ และยังเลี้ยงลูกอย่างดีเพื่อลบเลือนการสบประมาทจากเพื่อนบ้าน ความเข้าใจความสำคัญของการศึกษาทำให้เธอพยายามไปเรียนอักษรเบรลล์และฝึกทักษะการนวด ความสามารถช่วยสามีหารายได้เข้าบ้านทำให้ลดการคุกคามจากครอบครัวสามีด้วย

ส่วนกรณีศึกษาที่สองคือปองเนื่องจากเธอพิการทางสายตามาตั้งแต่อายุเจ็ดเดือน เธอจะไม่มีต้นทุนทางกายภาพ, การศึกษาและทางสังคมเทียบเท่าวิไล บุคลิกของเธอจึงมีความเก็บกดมากกว่า และมีการตอบโต้ทางอารมณ์รุนแรงมากกว่า ปองค่อนข้างอ่อนไหวอย่างมากหากคนเรียกเธอว่า “คนตาบอด” คำเรียกนี้ทำให้เธอรู้สึกไม่ดีและมองตนเองเหมือน “สัตว์ครึ่งจาน” และเป็น “คนด้อยเกียรติ” ปองจะปฏิเสธ การประชดประชันด้วยความโกรธทุกครั้งเมื่อถูกคุกคามจึงเป็นยุทธศาสตร์ปกป้องตนเองที่เป็นไปอย่างอัตโนมัติ การเก็บข้อมูลจากสถานที่ทำงานของเธอทำให้เห็นสภาพที่คนตาบอดทั้งหญิงชายกลายเป็นตัวตกและเครื่องระบายอารมณ์ของคนตาดี ความพยายามช่วยเหลือตนเองประการหนึ่งคือการไปเรียนเป็นหมอนวดเพื่อเพิ่มรายได้ การไม่ปฏิเสธความช่วยเหลือทำให้ถูกหลอกจากแก๊งต้มตุ๋น เราจึงเห็นสภาพความเป็นชายขอบซ้ำซ้อนได้ชัดเจนขึ้น ต้นทุนทางสังคมเพียงน้อยนิดที่คนกลุ่มนี้มี คือความเอื้ออาทรจากสมาชิกครอบครัว ปองมีเพียงแม่และสามีเป็นที่พึ่งและที่ระบายความทุกข์ จะเห็นได้ว่ากรณีศึกษาที่มีต้นทุนทางสังคมดีกว่าจะเลือกจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของตนใหม่และสร้างอัตลักษณ์ตนเองใหม่เพื่อไม่ให้ถูกตีตราได้ง่ายกว่าอีกกรณีหนึ่งซึ่งความกดดันทำให้เธอทั้งจำต้องยอมรับและปฏิเสธอัตลักษณ์ที่ถูกตีตรานั้น

Thesis Title	Negotiating Strategies Against Social Labeling of Disabled Women in Lao Society: Case Study of Blind Women in Vientiane Municipality
Author	Mrs. Vanhsana Sayaseng
Degree	Master of Arts (Women's Studies)
Thesis Advisor	Lecturer Dr. Apinya Feuangfusakul

ABSTRACT

This thesis aims to present life histories of two blind women in Vientian municipality by depicting the detail of their struggles in daily life especially how they react against social labeling and bias. The thesis utilizes mainly the method of narrative analysis to find out how different social groups treat them in different contexts, how they manage to live on, what their strategies against discrimination are and how they attempt to reconstruct their identities. Relocation of the self is a common strategy they used though in different manners.

The thesis finds out that both have to face more or less the same kind of contempt from different people. In Lao society, blind people are often made fun of and considered a “burden”. People wondered whether they can manage things in daily life properly or whether they can perform the role of “good mother.” The government does not have any clear cut policy to actively help them. Blind women are therefore, double marginalized both in gender and physical terms. However, we discover that both cases have different social and cultural capitals which lead to difference in their bargaining strategies. For Wilai who used to be ‘normal’ person, her most important cultural capital was her educational background. She got her bachelor degree from abroad and used to work as governmental official. Such cultural capital equipped her with self confidence and enabled her to gain more financial aid from the government compared to our second case. She also did not have inferior complex as the other who has been blind in her babyhood. Wilai’s strategy is based on her self perception which, according to her own construction, is not different from the ‘normal people.’ She tried to manage her body as normal people do, for example, visiting a beauty salon. When faced with discrimination there, she verbally retorted back and came out. She also used the memory of certain bodily skills during the

time before getting blind which enabled her bodily movements in certain context to look like normal people. She also tried hard to raise her daughter very well to counteract gossips from neighbors. Appreciation of education urged her to learn braille language and learn how to massage. To be able to raise income helped to decrease negative feeling from her husband's relatives.

Pong, the second case, has become blind since her seventh month. Unlike Wilai, she lacked cultural and social capital. This led to complicated emotional suppression in her personality which exploded out from time to time. She was very sensitive of being labeled 'blind'. The word made her feel bad and caused negative self perception. She felt as if having no pride or even being like an animal. Her self defensive strategy was automatic verbal retorts. Data from her working place revealed how blind people both men and women were abused and made fun of. Though trying to equip herself with knowledge of massage, she was once cheated by gangsters. The doubled marginalized identity was clear. Her only social capital is love and understanding from her family members, her mom and her husband. To summarize, a person with better cultural and social capital will be able to better relocate and adjust herself than the other case who has both to accept and emotionally reject her labeled identity.